

Наташа Б. Станковић Шошо*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 19. 09. 2024.
Прихваћен: 30. 10. 2024.

МЕТОДИКА НАСТАВЕ КЊИЖЕВНОСТИ И СРПСКОГ ЈЕЗИКА НА КАТЕДРИ ЗА СРПСКУ КЊИЖЕВНОСТ СА ЈУЖНОСЛОВЕНСКИМ КЊИЖЕВНОСТИМА ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

У раду се сагледава заступљеност обавезних и изборних методичких предмета и курсева на основним и мастер академским студијама Српске књижевности и језика и Српске књижевности и језика са компаратистиком на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Указује се на мноштво разноврсних наставних метода, дидактичких принципа, облика рада и приступа који омогућују успешно припремање студената за савремену наставу српског језика и књижевности. Посебна пажња посвећује се успешним интердисциплинарним приступима, дипломским и мастер радовима и студентским пројектима који на репрезентативан начин представљају креативну, активну и продуктивну наставу на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Кључне речи: методика наставе књижевности и српског језика, универзитетска настава, Филолошки факултет, савремени приступи, студентски радови.

Темеље изучавања Методике наставе српског језика и књижевности као фундаменталне научне дисциплине на Филолошком факултету Уни-

* natasoso06@gmail.com

верзитета у Београду засновали су средином 20. века проф. др Милија Николић и проф. др Милорад Дешић. „Током вишедеценијског рада ова научна дисциплина развијала се и унапређивала захваљујући научном и наставном раду универзитетских професора и врских методичара проф. др Љиљане Бајић, проф. др Зоне Мркаљ, проф. др Драгане Вељковић Станковић и проф. др Вељка Брборића” (Станковић Шошо, Илић 2020: 135) и применом иновативних приступа у савременој настави сарадника асс. мр Миодрага Павловића.

На Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета Универзитета у Београду школују се студенти смера *Српска књижевности и језик* (група 05) и *Српска књижевност и језика са компаратистиком* (група 06)¹, који се током четворогодишњих основних академских студија (240 ЕСПБ) и једно-годишњих мастер академских студија (60 ЕСПБ) оспособљавају за наставнике српског језика и књижевности у основној школи, гимназији и средњој стручној школи. Знања која студенти усвајају из дидактике, методике наставе књижевности и српског језика², развојне и педагошке психологије развијају њихове компетенције и перманентно их оспособљавају за успешно обављање професије наставника матерњег језика и књижевности у савременој школи. Полазећи од чињенице да „без познавања и усвајања методике, без умесне стваралачке примене њених метода, радних начела и поступака, наставник не може бити стручан у свом позиву” (Николић 2012: 7), континуирано развијање методичких и педагошко-психолошких компетенција студената остварује се изучавањем програмских садржаја из обавезних и изборних предмета методике наставе књижевности и српског језика, реализовањем методичке и педагошке праксе, хоспитовањем студената и држањем испитних часова у основним школама и гимназијама. Академске 2023/2024. године уписана је прва генерација студената који су започели студије по новом акредитованом програму, који предвиђа већу заступљеност

¹ У протеклих неколико година примећује се мање интересовање средњошколаца за упис на факултете друштвено-хуманистичких усмерења. Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије од 2024. године стипендира студенте који се школују за наставнички позив. Смерове *Српска књижевности и језик* и *Српска књижевност и језик са компаратистиком* годишње упише 60 студената.

² Истакнути професор и корифеј методике наставе српског језика и књижевности проф. др Милија Николић, истиче да је методика „суштински чинилац позитивног образовања и професионалне обуке свих учитеља, наставника и професора који се баве наставом нашег предмета, а то значи и свих студената који се на одговарајућим факултетима и педагошким академијама припремају за исто позивно усмерење” (Николић 2012: 7).

методичке, педагошке и стручне праксе током основних и мастер академских студија.³

Обавезни и изборни предмети из Методике наставе књижевности
и српског језика на основним академским студијама
по новом акредитованом студијском програму⁴

На основним студијама смера *Српска књижевности и језик* (група 05) студенти имају четири обавезна једносеместрална методичка предмета: *Увод у методу 05*, *Методика наставе књижевности*, *Методика наставе српског језика* и *Методичка пракса 05*. На смеру *Српска књижевност и језик са компаратистиком* (група 06) студенти похађају три обавезна једносеместрална методичка предмета: *Увод у методу 06*, *Методика наставе књижевности и српског језика* и *Методичка пракса 06*. Осим обавезних предмета, студенти обеју група имају могућност да изаберу стручно-апликативан *Изборни курс из Методике наставе књижевности и српског језика*⁵ и теоријско-методолошки предмет *Уџбеници у савременој настави Српског језика и књижевности*.⁶

Табеларни приказ обавезних и изборних методичких предмета на основним академским студијама.

³ На основним академским студијама педагошка пракса реализује се у ОШ „Ћирило и Методије” у Београду, ОШ „Младост” на Новом Београду и ОШ „Раде Кончар” у Земуну у 2, 3. и 4. години у трајању од 90 сати. На мастер академским студијама педагошка пракса остварује се у 9. семестру у трајању од 180 сати. У сарадњи са изузетним професорима српског језика и књижевности студенти 4. године у оквиру методичке праксе хоспитују и држе испитне часове у ОШ „Младост” (др Душица Мињовић, Мирјана Нововић), ОШ „Раде Кончар” (Драгана Николин Коларић и Соња Арсић Вукомановић), ОШ „Вук Караџић” (Снежана Костадиновић), ОШ Дринка Павловић” (Катарина Колаковић, Славица Хорват, Јоле Булатовић, Наташа Васић), ОШ „Ћирило и Методије” (Јасмина Станковић), у Филолошкој гимназији (др Мирјана Стакић Савковић), у Четрнаестој гимназији (др Милица Живковић) и у Деветој гимназији „Михаило Петровић Алас” (Наталија Јовановић и Драгана Петровић). Стручна пракса се обавља у трајању од 90 сати у 4. години основних академских студија и на мастер академским студијама у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић”, Вуковој задужбини и Задужбини „Доситеј Обрадовић” у Београду.

⁴ На основним академским студијама наставу држе: проф. др Зона Мркаљ, доц. др Наташа Станковић Шошо и доц. др Милан Вурдеља.

⁵ *Изборни курс из Методике наставе књижевности и српског језика* у тежишту изучавања има облике рада подстакнуте књижевним текстом (стваралачке активности у настави српског језика и књижевности). Више о томе на: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105075.

⁶ Циљ изборног предмета *Уџбеници у савременој настави Српског језика и књижевности* јесте упознавање студената са школским уџбеницима (читанком, граматиком, радном свеском) као основним наставним средствима у штампаном и дигиталном виду (е-уџбеник као савремено дидактичко средство у настави). Више о томе на: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105026.

Српска књижевност и језик (група 05)	Српска књижевност и језик са компаратистиком (група 06)
<p>II година <i>Педагошка пракса 1 за 05</i> (3. семестар, 3 ЕСПБ), 90 сати <i>Педагошка пракса 2 за 05</i> (4. семестар, 3 ЕСПБ), 90 сати</p>	<p>II година <i>Педагошка пракса 1 за 06</i> (3. семестар, 3 ЕСПБ), 90 сати <i>Педагошка пракса 2 за 06</i> (4. семестар, 3 ЕСПБ), 90 сати</p>
<p>III година <i>Увод у Методику 05</i> (5. семестар, 2 часа предавања и 2 часа семинарских вежбања недељно, 30 предавања + 30 часова семинарских вежбања током семестра, 3 ЕСПБ) <i>Методика наставе књижевности 05</i> (6. семестар, 2 часа предавања и 2 часа семинарских вежбања недељно, 30 предавања+30 часова семинарских вежбања током семестра, 6 ЕСПБ) <i>Изборни курс из Методике наставе књижевности и српског језика</i> (5. семестар, 1 час предавања и 1 час семинарских вежбања недељно, 30 часова током семестра, 3 ЕСПБ)</p>	<p>III година <i>Увод у Методику 06</i> (5. семестар, 2 часа предавања и 2 часа семинарских вежбања недељно, 30 предавања + 30 часова семинарских вежбања током семестра, 3 ЕСПБ) <i>Методика наставе књижевности и српског језика 06</i> (6. семестар, 2 часа предавања и 2 часа семинарских вежбања недељно, 30 предавања+30 часова семинарских вежбања током семестра, 6 ЕСПБ) <i>Уџбеници у савременој настави Српског језика и књижевности</i> (6. семестар, 2 часа предавања недељно, 30 часова током семестра, 3 ЕСПБ)</p>
<p>IV година <i>Методика наставе српског језика 05</i> (7. семестар, 2 часа предавања и 2 часа семинарских вежбања недељно, 30 предавања+30 часова семинарских вежбања током семестра, 6 ЕСПБ) <i>Педагошка пракса 3 за 05</i> (7. семестар, 3 ЕСПБ), 90 сати <i>Методичка пракса 05</i> (8. семестар, 1 час предавања, 2 часа семинарских вежбања недељно, 3 ЕСПБ)</p>	<p>IV година <i>Педагошка пракса 3 за 06</i> (7. семестар, 3 ЕСПБ), 90 сати <i>Методичка пракса 06</i> (7. семестар, 1 час предавања, 2 часа семинарских вежбања недељно, 3 ЕСПБ)</p>

На стручно-апликативним обавезним предметима *Увод у методику 05* и *Увод у методику 06* студенти стичу теоријска знања из дидактике, опште методике и наставне методологије и практична умења у њиховој примени. На наведеним предметима усвајају се базична знања о циљевима и задацима наставе матерњег језика и књижевности, о врстама наставних метода (логичких, стручних и комуникационих) и начинима њиховог комбиновања у настави. Уз наведене садржаје, сагледава се функционалност најзначајнијих дидактичких принципа у савременој настави и то: принци-

па научности и васпитности, принципа усклађености наставе са узрастом и способностима ученика, принципа поступности и систематичности, принципа индивидуализације, принципа свесне активности ученика, принципа чулности, принципа повезивања теорије и праксе, принципа рационализације и економичности, принципа трајности знања и умења и принципа одмерености. Студенти се упознају са школским програмима, годишњим и оперативним плановима рада, структуром наставних часова и исходима наставе и учења. На семинарским вежбањима оспособљавају се да формулишу наставне циљеве (образовне, васпитне и функционалне) у вези са конкретним наставним јединицама и примењују знања о организацији (структури) часа при обради, увежбавању, систематизацији и утврђивању градива из матерњег језика и књижевности. „Студент упознаје предмет и задатке *Методике наставе српског језика и књижевности*, усваја књижевнонаучну и наставну методологију, стиче и обучава се за примену знања о наставним принципима и циљевима школске наставе, упознаје се са компетенцијама наставника у школи, савладава наставне методе (опште и специјалне) и оспособљава се за планирање и припремање часова у основној школи, гимназији и средњој стручној школи, као и за вредновање знања и умења ученика” (Мркаљ, Станковић Шошо, Вурдеља 2023, online).⁷

У академској 2023. и 2024. години бројна семинарска вежбања реализована су у Народном музеју, Вуковом и Доситејевом музеју и Спомен-музеју „Иве Андрића” у Београду. Кустос Спомен-музеја „Иве Андрића” Марија Петровић држала је студентима треће године предавања о животу, школовању и дипломатском раду Иве Андрића. Током обучавања за реализацију стручног путовања као савременог метода у настави, студенти су имали задатак да организују двочасовну шетњу Калемегданом и да представе Београд деспота Стефана Лазаревића. Предавање мср Милице Миланков о српском сликарству 18. и 19. века подстакло је студенте да компаративно сагледају сликарски и књижевни опус Ђуре Јакшића и резултате истраживачког рада представе заинтересованим посетиоцима на часу који је одржан у Народном музеју у Београду. Интермедијална радионица студената треће године Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима и страних студената који студирају српски језик и књижевност у Лођу организована је у Галерији САНУ. Студенти

⁷ Више о томе: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105055 и https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106055.

су имали задатак да погледају изложбу *Осликавање храма књиге*⁸ и напишу литерарне радове (песму, причу, есеј) поводом уметничке слике која је на њих оставила посебан утисак. На овај начин они су се упознали са применом интермедијалног приступа у настави и увидели њен значај. У Вуковом и Доситејевом музеју у Београду организоване су радионице у којима је кустос мр Мина Миловић представила студентима стваралачке приступе које успешно реализује у раду са ученицима основних и средњих школа. Наведени часови подстакли су студенте да увиде значај међупредметних корелација у стицању и преношењу знања.

На научно-стручном предмету *Методика наставе књижевности* студенти се оспособљавају за наставну обраду књижевноуметничких дела у школи. На часовима предавања и семинарских вежбања тумаче се народне и ауторске лирске песме, народне епске песме, бајке, шаљиве приче и новеле, ауторске бајке, приповетке и новеле, песничке збирке и наративна проза, романи, комедије, трагедије и драме у ужем смислу. Током наставне интерпретације одабраних књижевних дела српске и светске књижевности, студенти примењују најзначајније методичке радње: подстицање (мотивисање) ученика за читање, слушање и доживљавање књижевног дела; осмишљавање истраживачких (припремних) задатака за проучавање књижевног дела; читање књижевног дела у доживљајној, интерпретативној и истраживачкој улози; аналитичко-синтетичко проучавање књижевног дела; тумачење непознатих речи и израза; локализовање књижевног дела; вантекстовне околности у функцији проучавања литерарног дела (стваралачка историја дела и био-библиографски подаци); коришћење секундарне литературе за проучавање књижевног дела; уочавање и истицање плана текста; коришћење филмских, позоришних, телевизијских адаптација књижевних текстова; изражајно и интерпретативно казивање репрезентативних одломака; облике рада подстакнуте књижевноуметничким делом (драматизација, говорне вежбе, беседништво, писање састава на задату тему). „Студент поуздано и на функционалан начин користи наставну методологију и методичке радње у настави књижевности, те их примењује приликом обраде књижевних текстова различитих жанрова који се изучавају у основној школи, гимназији и средњој школи. Знања из области *Методике наставе књижевности* студент проширује у даљем

⁸ Изложена је поставка уметничких дела која се налазе у власништву Народне библиотеке Србије. Аутори изложбе су Мирјана Симоски и Душан Злоколица. Радионицу је водила професорка српског језика и књижевности и лектор студентима србистике на Факултету у Лођу др Милијана Симоновић. Радови наших и пољских студената биће објављени у посебној публикацији Народне библиотеке Србије.

самосталном истраживачком раду. На овај начин усваја додатне научне и стручне компетенције за разумевање и поуздано тумачење књижевних жанрова, односно за њихово адекватно читање и вредновање, као и за примену стечених знања у наставној пракси” (Станковић Шошо, Мркаљ, Вурдеља 2023, online).⁹ Током реализације истраживачких пројеката студенти настоје да стваралачким активностима остваре инвентивне наставне интерпретације. На проблемском приступу заснована су тумачења романа *Аги и Ема* и *Дванаесто море* Игора Коларова, *Ово је најстрашнији дан у мом животу* и *Лето када сам научила да летим* Јасминке Петровић, *Хајдук у Београду* Градимира Стојковића, *Гласам за љубав* Гроздане Олујић, *Мој дека је био трећиша* Анђеле Нанети, *Збогом мојих петнаест година* Клод Кампањ, *Галеб Џонатан Ливингстон* Ричарда Баха. У Музеју Народног позоришта, Југословенској кинотеци и Музеју позоришне уметности студенти су проширили знања о позоришној и филмској уметности и применили их приликом компаративних тумачења репрезентативних књижевних остварења која се обрађују у савременој настави. Студенти су током 2023. и 2024. године гледали представе *Сумњиво лице* и *Кирија* у позоришту „Славија”, *Власт* и *Народни посланик* у Народног позоришту у Београду, *Госпођа министарка* у Музеју позоришних уметности и *Др* у Југословенској кинотеци и тумачили су комедије Бранислава Нушића са литерарног и театролошког аспекта. У оквиру манифестације *Слави-мо Нушића*, посетили су изложбу *Бранислав Нушић: Случај једне собе* и сазнали занимљиве детаље из пишчевог живота које су биле подстицајне за његов плодотворан стваралачки рад.

Предмет *Методика наставе књижевности и српског језика*, уз описане наставне садржаје предмета *Методика наставе књижевности*, обухвата и „методолошко повезивање и обједињавање наставе књижевности и језика, функционалне поступке у обради граматике, облике рада у неговању говорне културе и писмености (говорне и писане вежбе и састави) и слободне активности ученика” (Мркаљ, Станковић Шошо, Вурдеља 2023, online)¹⁰. На часовима предавања и семинарских вежбања студенти се упознају са савременим тенденцијама у настави Српског језика и књижевности и оспособљавају за рад у специфичним околностима (инклузија, настава на даљину, међупредметне компетенције, стандарди и исходи учења).¹¹

⁹ Видети: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105016.

¹⁰ Видети: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106016.

¹¹ Видети: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106016.

На научно-стручном предмету *Методика наставе српског језика*¹² студенти се обучавају за примену адекватне методологије приликом обраде градива, утврђивања и провере знања ученика из наставе граматике, стилистике, ортоепије, правописа и језичке културе. Програмски садржаји обухватају следеће теме: „методолошко повезивање наставе матерњег језика и књижевности; коришћење књижевноуметничких текстова у настави граматике и стилистике; методички приступ информативним и књижевнонаучним текстовима; наставни циљеви усмерени ка реализацији садржаја из језика и језичке културе; планирање наставних активности; методички поступци и радње у обради наставних јединица из језика; структура часа обраде, утврђивања и систематизације градива; формирање задатака и структурирање тестова; систематски и континуиран рад у настави писмености; усклађивање наставе српског језика са документом *Образовни стандарди за крај обавезног образовања*, оцењивање ученика; функционални поступци у настави граматике; облици рада у неговању говорне културе и писмености; индивидуализација и диференцијација наставе; слободне активности ученика; уџбеници и приручници у настави језика и писмености; корелације у настави српског језика” (Мркаљ 2012: 204). На часовиме семинарских вежбања студенти су, током интерактивног вођења кроз поставку Музеја Вука и Доситеја, излагали о значају просветитељског рада Доситеја Обрадовића и значају реформаторског деловања Вука Стефановића Караџића. На дан обележавања шест деценија од доделе Нобелове награде у Спомен-музеју „Иве Андрића” излагали су на тему *О причи и причању Иве Андрића*.

Током остваривања Педагошке праксе 1 (3. семестар у 2. години), Педагошке праксе 2 (4. семестар у 2. години) и Педагошке праксе 3¹³ (5. семестар у 3. години), студенти усвајају знања из опште и развојне психологије, педагогије, психологије учења, упознају се са школским прописима и педагошком документацијом и усвајају стратегије за успешно поступање у одговарајућим педагошким ситуацијама у настави.

¹² Више о томе: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105027.

¹³ Видети: Педагошка пракса 1, 2, 3: <https://fil.bg.ac.rs/sr/studije/osnovne-akademske-studije/srpska-knjizevnost-i-jezik/srpska-knjizevnost-i-jezik-upisani-od-2023>.

Практична настава Педагошке праксе 1 остварује се на следећи начин:

30 часова –	индивидуално или групно присуствовање часовима редовне наставе и раду у секцијама код одабраног наставника српског језика и књижевности;
20 часова –	индивидуално или групно присуствовање часовима предметне наставе Историје, Географије, Грађанског васпитања, Веронауке, Музичке културе, Ликовне културе (корелативних са Српским језиком и књижевношћу);
10 часова –	праћење рада педагога школе;
10 часова –	праћење рада психолога/дефектолога школе;
10 часова –	уознавање са документима из области образовања и васпитања;
10 часова –	уознавање са начинима вођења педагошке документације.

Практична настава Педагошке праксе 2 остварује се на следећи начин:

24 часа –	учешће у педагошким радионицама (три дана);
16 часова –	организовање педагошких активности са ученицима, у сарадњи са школама и установама културе;
10 часова –	хоспитовање на редовној настави у основној школи или специјализованој гимназији;
10 часова –	присуствовање часовима допунске и додатне наставе у школи;
10 часова –	индивидуални рад с талентованим ученицима;
20 часова –	организовање тематских часова и пројектне наставе (у сарадњи са библиотекарском школом).

Практична настава Педагошке праксе 3 остварује се на следећи начин:

24 часа –	праћење рада педагога (и психолога) одабране школе (три дана);
16 часова –	учествовање у ваннаставним школским активностима, у сарадњи са наставницима Српског језика и књижевности у основној и средњој школи;
10 часова –	индивидуални рад са ученицима који се припремају за такмичења из српског језика или књижевности;
10 часова –	асистенција при раду ученика са специфичностима у развоју;
10 часова –	асистенција у раду одабране школске секције;
20 часова –	уознавање са широм педагошком документацијом и школским правилицима.

Стечена теоријска и практична знања из обавезних и изборних методичких предмета, примењују се приликом припремања и реализације наставних часова у основној школи и гимназији. На предметима Методичка пракса 06 (7. семестар у 4. години) и Методичка пракса 05 (8. семестар у 4. години) студенти усвајају практична знања неопходна за остваривање наставе матерњег језика у основној и средњој школи. Запажања са часова хоспитовања бележе се у дневнику хоспитовања, студенти пишу методичку припрему за реализацију часа и држе испитне часове у основној и средњој школи. На овај начин „стичу темељна професионална искуства о наставној пракси у области књижевности и српског језика и имају формиране основе за даљи развој професионалних компетенција и професионално бављење књижевношћу и језиком у основношколском и средњошколском образовном систему” (Мркаљ, Станковић Шошо, Вурдеља 2023, online)¹⁴.

У периоду од 2014. до 2024. године Завршни рад из Методике наставе књижевности и српског језика одбранило је 208 студената (22,61%).

Табеларни приказ студената који су одбранили Завршни рад из Методике наставе књижевности и српског језика на основним академским студијама

2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
21	8	7	9	10	16	27	28	23	38	21

На основу анализе табеле увиђа се већа заинтересованост студената за писање завршног рада из области Методике наставе књижевности и српског језика у последњих пет година.

Методички предмети на мастер академским студијама по новом акредитованом студијском програму¹⁵

На мастер академским студијама студенти имају један једносеместрални обавезни методички предмет – *Методика наставе књижевности*, који слушају у 9. семестру (2 часа предавања и 2 часа семинарских веж-

¹⁴ Видети: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105018 и https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106047.

¹⁵ На мастер академским студијама наставу држе проф. др Зона Мркаљ и доц. др Наташа Станковић Шошо, а педагошку праксу реализују проф. др Зона Мркаљ, доц. др Наташа Станковић Шошо и доц. др Милан Вурдеља.

бања недељно, 6 ЕСПБ) и *Педагошку праксу*, коју обављају у основној школи и гимназији (180 сати по семестру).

На предмету *Методика наставе књижевности*¹⁶ проширују се знања из методичке теорије и наставне методологије и стичу се адекватне методолошке и методичке компетенције за истраживање и тумачење књижевног текста и унапређивање стваралачке наставе књижевности путем развијања читалачких знања и умења. Наставне садржаје на предмету Методика наставе књижевности чиниле су следеће теме: Књижевнoнаучна и наставна методологија (иновације у настави књижевности и српског језика); Савремени методолошки приступи у настави; Инклузија; Стицање читалачких компетенција у настави српског језика и књижевности; Педагошке ситуације у настави; Савремени теоријски приступи тумачењу лирике; Наставна интерпретација збирке *Деца* Иве Андрића; Истраживачки задаци на два узрасна нивоа; рад на текстовима „Међедовић” и „Дјевојка бржа од коња”; Наставна интерпретација романа *Мали Принц* Антоана де Сент Егзиперија; Корелације у настави књижевности; Наратолошки приступ књижевном делу у настави (приказ књиге Мике Бал); Компаративни приступ у настави књижевности (на примерима бајке у стиху и народне бајке „Змија младожења”, Андрићеве беседе „О причи и причању” и текста Горана Петровића „О причању”); Дигитални уџбеници као савремена наставна средства; Литерарно и театролошко читање комедије *Госпођа министарка* Бранислава Нушића; Час у Народном музеју у Београду: Стручно вођење кроз сталну поставку Народног музеја; Стручно путовање као наставни метод; Стваралачке активности у настави књижевности (радионица у Вуковом и Доситејевом музеју у Београду).

У наставном раду на мастер студијама примењују се поредбена гледишта у корелацијско-интеграцијском систему наставе. Током 2022. године успостављена је сарадња Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима са Задужбином „Доситеј Обрадовић” и Школом за дизајн из Београда. Студенти Методике наставе књижевности саставили су избор репрезентативних басни Доситеја Обрадовића, одржали су предавање ученицима о његовом животу, раду и значају за српску културу и на тај начин их мотивисали да оживе лутке животиња као ликове из Доситејевих басни. У априлу 2022. године организована је у Задужбини „Доситеј Обрадовић” изложба уметничких лутки инспирисаних баснама знаменитог просветитеља. Скице и уметничке лутке постале су креативна наставна средства у чијем настанку су здружено учествовали ученици Школе за дизајн, њихови наставници и студенти мастер студија

¹⁶ Видети о томе на: <https://www.fil.bg.ac.rs/sr/studije/master-akademske-studije/srpska-knjizevnost>.

Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима са наставницима и сарадницима¹⁷.

Током 2023. и 2024. године студенти су одржали занимљива предавања и радионице на теме: *Мирослављево јеванђеље – најстарији сачуван рукопис*, *Сликарство Ђуре Јакишића*, *Паралеле уметничког изражавања у 19. и 20. веку*, *Грачаница: сјај уметности у доба краља Милутина – инспирација српских песника*, *Иво Андрић и Гоја*.

Студенти проширују савремена методичка знања на стручним предавањима и радионицама истакнутих наставника практичара¹⁸. Стручна знања примењују током педагошке и методичке праксе у основној школи и гимназији, усавршавају их у конкретним наставним ситуацијама и у непосредном раду са ученицима.

У периоду од 2014. до 2024. године на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Завршни мастер рад из Методике наставе књижевности одбранило 96 студената (18,46%).

Табеларни приказ студената који су одбранили Завршни рад из Методике наставе књижевности и српског језика на мастер академским студијама

2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
5	10	7	9	2	4	11	12	13	12	16

На основу табеларног приказа увиђа се повећана заинтересованост студената за писање Завршног мастер рада из области Методике наставе књижевности и српског језика у последње четири године.

По завршетку мастер академских студија студенти остварују 36 кредита из педагошко-психолошко-методичке групе предмета, који су им неопходни за рад у школи и један од услова за полагање испита за лиценцу (дозволе за рад наставника)¹⁹.

¹⁷ У реализацији пројекта учествовали су доц. др Наташа Станковић Шошо, мр Јана Петровић и студенти мр Маша Петровић, мр Константин Ађанин, мр Ирина Марјановић и мр Исидора Петровић.

¹⁸ Искуства из наставне праксе студентима су преносили др Ивана Ковачевић (ОШ „Др Драган Херцог“), др Мирјана Стакић Савковић (Филолошка гимназија), др Милица Живковић (Четрнаеста гимназија), психолог Ирина Јосиповић, педагог Маријана Маринковић (ОШ „Раде Кончар“ у Земуну), др Наташа Кљајић (ОШ „Бранко Радичевић“ у Бољевцима). О креирању и примени дигиталних уџбеника студенти су сазнали на предавању др Ане Вукмановић, професора српског језика и књижевности и уредника у издавачкој кући Klett.

¹⁹ Испит за лиценцу обухвата: проверу оспособљености приправника за самостално остваривање образовно-васпитног рада (припрема за час и разговор кандидата са комисијом

Закључна разматрања

Методичка знања и умења, која студенти усвајају током основних и мастер академских студија на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, оспособљавају их да успешно реализују наставу матерњег језика у савременој школи и да унапређују теорију и праксу наставе српске и светске књижевности, граматике и стилистике српског језика, говорне културе и писмености. Наведени обавезни и изборни предмети, методичка и педагошка пракса студентима пружају неопходна теоријска и практична знања која их оспособљавају за самостално остваривање образовно-васпитног рада у школи. „Методички видици су увек шири од текућег сазнања у настави, тако да омогућавају предвиђање и благовремено подешавање околности за бољу наставну сутрашњицу” (Николић 2012: 10).

Уверени смо да ће наш методички подмладак, уз стални рад на стручном усавршавању и припремању за успешно обављање наставе, стасати у професоре српског језика и књижевности који ваљано примењују методичка знања и умења и унапређују их у савременој настави.

ЛИТЕРАТУРА

Николић 2010: Милија Николић. *Методика наставе српског језика и књижевности*. (5. изд.). Београд: Завод за уџбенике.

Мркаљ 2012: Зона Мркаљ. „Методика наставе српског језика на Катедри за српску књижевност”. у: Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, година VII, ур. Бошко Суваџић и Р. Микић, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.

Станковић, Илић 2020: Наташа Станковић Шошо, Валентина Илић. „Настава методике српског језика и књижевности на Филолошком факултету Универзитету у Београду”, у: *Положај словенских језика, књижевности и култура на универзитетима у свету*, Округли сто Комисије за наставу словенских језика и књижевности Међународног комитета слависта, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.

о одржаном часу), проверу оспособљености приправника за решавање конкретне педагошке ситуације из праксе и проверу прописа из области образовања и васпитања. Видети: Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника (Сл. гласник РС 22/05, 51/08, 88/15, 105/15 и 48/16).

Силабуси предмета

Увод у Методику 05: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105055.

Увод у Методику 06: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106055.

Методика наставе књижевности: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105016.

Методика наставе књижевности и српског језика: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106016.

Методика наставе српског језика: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105027.

Методичка пракса 06: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2106047.

Методичка пракса 05: https://fil.bg.ac.rs/fis/karton_predmeta/2105018.

Nataša B. Stanković Šošo

METHODOLOGY OF TEACHING LITERATURE AND THE SERBIAN
LANGUAGE AT THE DEPARTMENT OF SERBIAN LITERATURE WITH
SOUTH SLAVIC LITERATURES OF THE FACULTY OF PHILOLOGY
UNIVERSITY OF BELGRADE

Summary

The paper examines the share of compulsory and optional methodical subjects and courses in basic, master's and doctoral academic studies of Serbian literature and language at the Faculty of Philology of the University of Belgrade. It points to a multitude of diverse teaching methods, didactic principles, forms of work and approaches that enable successful preparation of students for contemporary teaching of Serbian language and literature. Special attention is paid to successful interdisciplinary graduate and master's theses, but also to student projects that represent creative, active and productive teaching of literature and the Serbian language at the Department of Serbian Literature with South Slavic Literatures of the Faculty of Philology, University of Belgrade.

Keywords: Methodology of Teaching Literature and Serbian Language, university teaching, Faculty of Philology, University of Belgrade, modern approaches, student works.